

KVALITETSSÄKRA

TRANSPORTER

A.

Vi har aldrig transporterat så många varor och människor som vi gör i dag. Problemet är att vägtrafiken står för en stor del av de miljöskadliga utsläppen och orsakar ett stort antal döds- och olycksfall. Vi har därför ett gemensamt ansvar för att minimera antalet transporter och säkerställa att de transporter vi genomför eller upphandlar är säkra och miljöanpassade.

Erfarenhet visar att den som arbetar systematiskt når resultat.

Denna skrift vänder sig till dig som upphandlar eller utför egna transporter och är nyfiken på hur man med ett systematiskt arbetssätt kan nå bättre ekonomi, miljövinster och långsiktig trygghet i transporterna.

Vad är Kvalitetssäkra Transporter?

Det viktigaste målet för många transporter är att varor och människor kommer fram i tid, till lägsta möjliga kostnad. Detta sker alltför ofta på ett sätt som gör att säkerheten på våra vägar äventyras eller att de skapar onödiga miljökonsekvenser.

Därför är det viktigt att bedriva arbete med kvalitetssäkring av transporter. Sambandet mellan god miljö och god ekonomi är närmare än vad ett kortsiktigt fokus på vinst i kronor och ören vill göra gällande.

Utan vägtransporter stannar Sverige. Med ett målinriktat arbete att utveckla och effektivisera vägtransporterna läggs grunden för att Sverige stärks i många viktiga hänseenden. Ekonomisk konkurrenskraft, hållbar livsmiljö, säkerhet och folkhälsa, bara för att nämna några.

Vägverket bedriver ett arbete tillsammans med framsynta aktörer som har möjlighet att påverka transporter i en positiv riktning. Det gäller både organisationer som upphandlar transporter och de som utför dem. Arbetet innefattar frågor som rör miljö och trafiksäkerhet över ett brett spektrum – med föraren, fordonet och företaget som centrala begrepp – för att kunna fortsätta att transportera varor och människor dit vi vill, på ett hållbart sätt.

Kvalitetssäkra Transporter bygger på frivilliga åtaganden. Arbetssättet handlar om att göra systematiska och stegvisa förändringar som integreras med den ordinarie verksamheten. Målet är att driva verksamheten framåt genom hållbara idéer och lösningar som också ger bättre konkurrensfördelar, skapar goodwill och främjar långsiktig lönsamhet för de företag och organisationer som tillämpar effektivare, säkrare och miljöanpassade transporter.

En viktig del i vårt arbete är att stödja och inspirera aktörer att kvalitetssäkra sina transporter ur ett miljö- och trafiksäkerhetsperspektiv.

Viktiga fokusområden är:

- Energieffektiv användning av fordon
- Energieffektiva fordon
- Säker användning av fordon
- Säkra fordon
- Logistik och val av transportslag

Du och vi – gemensamt arbete och delad inspiration

Att genomföra bestående förändringar kräver beslutsamhet, tålamod, god organisation och systematiskt arbete. Kvalitetssäkra Transporter ska vara en integrerad del i företagets syn på hur verksamheten ska bedrivas. Därför är det i högsta grad en fråga för ledningen som ett led i ett helhetstänkande. Transporter är en betydande del av företagets ansikte utåt och påverkar i stor utsträckning allmänhetens och kundernas bild av företaget.

Kvalitetssäkra Transporter kräver ingen tvär eller absolut omställning. Alla insatser sker steg för steg som en naturlig del av företagets utveckling. Både i ett initialt skede och under resans gång finns vi på Vägverket tillgängliga som stöd med vår samlade erfarenhet, kompetens och omfattande kontaktnät. För det är genom samverkan och utbyte av kunskap som vi tillsammans identifierar var förändringar kan göras.

Många gånger handlar det om relativt enkla förändringar som ger stora resultat.

Ett effektivare utnyttjande av transporter bidrar till långsiktig ekonomisk lönsamhet. Samtidigt som det gagnar miljö och trafiksäkerhet.

Miljö

Vägtransporterna svarar för ca 30 % av koldioxidutsläppen i Sverige. Dessa utsläpp är en dominerande del av den ökande mängden växthusgaser. Vägtrafiken står för en anseelig mängd luftföroreningar som framför allt i tätorter ger stora hälsoproblem. Avgasutsläppen bidrar årligen till 200-300 cancerfall p g a luftföroreningar och till detta läggs hälsopåverkan från buller (högt blodtryck och hjärt-kärlsjukdomar). Cirka 40 % av kväveoxidutsläppen kommer från vägtrafiken och dessa utsläpp orsakar problem med försurning och övergödning.

Detta har vi verktyg för och möjligheter att förändra. Det finns goda förutsättningar att förbättra statistiken.

Möjligheter

I en organisation har man stora möjligheter att minska transporternas miljöbelastning. Ett systematiskt arbete som utgår från medvetna val av fordon samt planering och genomförande av transporter kan minska utsläppen avsevärt. Ett aktivt miljöarbete medverkar till ett ökat externt förtroende, goodwill och prestige. Faktorer som utgör basen för en god och trygg företagskultur.

Effektiv planering av resor och transporter tillsammans med medvetna val av fordon med låg bränsleförbrukning ger goda möjligheter till att påverka utsläppen av växthusgaser. Genom att planera transporterna på ett hänsynsfullt sätt mot utsatta trafikanter kan man minska riskerna för cancerfall och andra hälsoproblem. Planering innebär att minimera transporterna i tätbebyggda områden och välja fordon med bästa möjliga utsläppsvärden. Dessa åtgärder ger dessutom kostnadsbesparingar i form av lägre bränslekostnader.

Vägtrafiken påverkar miljön i flera avseenden:

- Klimatet
- Människors hälsa
- Natur- och kulturvärden
- Mark- och vattenresurser
- Förbrukning av energi

Några värdeskapande åtgärder

1. Planering av transporter

Det finns stora miljövinster med att noga planera färdvägen. Att undvika onödiga sträckor och använda bra verktyg för färdokumentation ger effektivare logistik. Det minskar stressen hos föraren, ger bättre utnyttjande av och längre livslängd för fordonet.

2. Sparsam körning

Sparsam körning är att använda växelspak och gaspedal på ett medvetet sätt så att bränsleförbrukningen minskar. Genom att utbilda chaufförerna i sparsam körning kan företaget långsiktigt minska bränsleförbrukningen med ca 5 %. Mindre bränsleförbrukning ger mindre koldioxidutsläpp och mer pengar kvar.

3. Efterfråga bästa tillgängliga teknik

Både som transportköpare och säljare påverkar du miljöutvecklingen på leverantörsmarknaden. Köp in fordon med låg bränsleförbrukning och bra utsläppsvärden. Euro-klassning av tunga fordon och miljöklassningen av personbilar ger bra vägledning. Även däck har olika miljöegenskaper som bör beaktas vid upphandlingar av transporter och köp av tillbehör till fordon.

4. Sänk hastigheten

Miljövinster av hastighetssänkningen är stora. Bullret minskar och utsläppen av hälsovådliga ämnen som kolväten och kvävedioxider blir mindre. När hastigheten ökar, så ökar även fordonets förbrukning av bränsle. Ju högre hastighet desto större påverkan på miljön.

Trafik

I en internationell jämförelse har vi i Sverige en relativt god säkerhet i vägtrafiken. Ändå kvarstår många brister hos väghållare och trafikanter. Det är sådana brister som gör att ca 400 personer fortfarande dör och 4 000 skadas svårt i trafikolyckor varje år. Varje liv som skördas i trafiken och varje trafikskada innebär en lång rad kostnader – mänskligt och ekonomiskt.

Det är dessvärre inga nya omständigheter som döljer sig bakom olycksstatistiken. Brister i vägmiljön, höga hastigheter, alkoholpåverkan och dålig användning av bilbälte ligger fortfarande i topp på listan över olycksorsaker.

Det är just här möjligheterna ligger för dig som arbetar långsiktigt. Att förbättra trafiksäkerhetsrutinerna kräver inte några stora insatser.

Möjligheter

Både du som köper eller säljer transporter i din verksamhet har allt att tjäna på att utnyttja trafiksäkerhet som en väg till stärkt konkurrenskraft. Samtidigt som du bidrar till att spara liv och miljö. En arbetsgivare som värnar om en trygg och säker arbetsmiljö skapar en positiv företagskultur som stimulerar till högre produktivitet.

Som transportsäljare är du en viktig del av dina kunders anseende. Som transportköpare gäller det därför att anlita en säker och trovärdig leverantör som inte utsätter ditt företags anseende eller medtrafikanter för onödiga risker. Ett systematiskt arbete med trafiksäkerhet ger god publicitet, nöjda kunder och konkurrenskraft.

Mer än en fjärdedel av alla arbetsolycksfall med dödlig utgång i Sverige är trafikolyckor. Att köra i jobbet är en arbetsmiljöfråga. Arbetsgivaren bär ansvaret för att minimera riskerna för ohälsa och olycksfall samt att åstadkomma en så god trafiksäkerhet som möjligt för sina arbetstagare.

Några värdeskapande åtgärder

1. Följa hastighetsgränser

Höga hastigheter är det största enskilda trafiksäkerhetsproblemet. Drygt 100 liv skulle kunna räddas varje år om hastighetsgränserna följdes. Här krävs tydliga signaler och engagemang från ledningen för att bearbeta medarbetarnas attityder och se till att körscheman och körtider är anpassade för att följa hastighetsgränser. Exempelvis nya krav i leveransavtal, uppföljning via färdskrivare etc.

2. Bältesanvändning

Utbildning av medarbetarna i trafiksäkerhet. Tillämpa en förankrad företagspolicy som säkrar användande av bilbälte. Använd hjälpmedel som bältespåminnare, stickprovskontroller etc.

3. Alkohol- och drogfria förare

Utbilda och engagera medarbetarna i trafiksäkerhetsfrågor. Tillämpa en förankrad företagspolicy och se över lösningar med alkoholås och genomför rutiner för stickprovskontroll.

4. Säkra fordon

Eliminera risker som ett defekt fordon innebär. Skapa rutiner för tätare översyn och underhåll. Se över lastsäkring och kräv säkerhetsklassade fordon enligt vedertagna säkerhetsklassificeringar, t ex EuroNCAP.

- 20 % av alla dödsfall i trafiken sker i kollisioner med tunga fordon.
- Endast ca 40 % av förarna i tunga lastbilar använder bilbälte.
- I personbilar är bilbältesanvändningen ca 95 %.

Upphandling

Starkare position med genomtänkt upphandling

Upphandlar du transporttjänster? Då sitter du i en unik position att kunna påverka morgondagens transporter så att de blir säkrare, miljöanpassade och långt mer kostnadseffektiva än idag. Oavsett om du arbetar inom privat eller offentlig verksamhet.

En konkret fördel för dig som transportköpare är att du med tydligare kravspecifikationer gentemot transportsäljaren kan styra kvaliteten på transporterna. Ju starkare rustat ditt företag står i fråga om miljö- och trafiksäkerhetskrav, desto starkare står det sig i konkurrensen att nå långsiktig lönsamhet.

Möjligheterna

Transporterna är en allt viktigare del i produktionssystemet. Därför är det viktigt att de håller hög kvalitet för att ditt företag ska kunna erbjuda konkurrenskraftiga produkter eller tjänster.

Det är vanligt, framförallt inom den offentliga sektorn, att beställa varor "fritt levererat", d v s priset för transporten är inkluderat i priset för varan. Detta begränsar möjligheterna att ställa miljö- och trafiksäkerhetskrav på transporten, eftersom själva transporten inte är föremål för upphandlingen. Genom att köpa transporten separat blir även kostnaden för transporten tydlig och möjligheten till samordnade transporter ökar, vilket kan innebära att transporterna minskar totalt sett.

Upphandlarens krav – leverantörens belöning

Att vara tydlig i din kravställning innebär att både du och leverantören vet vad som gäller. Kraven på kvalitetssäkring bör skrivas in i avtalet. Efterlever leverantören inte överenskomna miljö- och trafiksäkerhetskrav ska det betraktas som avtalsbrott. Precis som du som upphandlare genomför dina åtgärder steg för steg, kom överens med leverantören om etappvis implementering av förbättringar även från dennes sida. För att ge positiv stimulans kan det vara en god idé att i avtalsvillkoren också införa belöningssystem baserade på graden av trafiksäkerhets- och miljöanpassning.

Liten checklista i upphandlingsskedet

Föraren

- Alkohol och droger
- Kompetens och behörighet
- Miljö- och trafiksäkerhetsutbildning
- Bältesanvändning

Fordonet

- Krocksäkerhet och underhåll
- Miljöprestanda och skyddsutrustning
- Drivmedel

Företaget

- Ledningssystem
- Baskrav
- Överlast

Att arbeta systematiskt gör ditt företag trovärdigt

Kvalitetssäkringen av transporter sker genom ett systematiskt arbetssätt. Genom att upprätta en tydlig policy och att arbeta med bra ledningssystem kan du få alla i organisationen att dra åt samma håll. Alla från styrelserum till chaufförshytt.

Ett engagerat miljö- och säkerhetsarbete stärker bilden av ditt företag som trovärdigt och pålitligt. Det är i sin tur ett kvitto på att framgångsrikt ha motiverat dina medarbetare till större ansvarstagande och delaktighet med en förbättrad arbetsmiljö. Dessutom underlättar det verksamhetsplaneringen.

Vägen till kvalitetssäkring är inte lång om man bara delar upp den i några enkla och systematiska steg.

- 1. Beslut och förankring**
- 2. Policy och mål**
- 3. Handlingsplan och åtgärder**
- 4. Uppföljning**

1

Beslut och förankring

Beslutet att arbeta med kvalitetssäkra transporter är en ledningsfråga. För att skapa vilja och engagemang hos alla inblandade måste beslutet kommuniceras i hela organisationen. Huvudargumenten är att kvalitetssäkra transporter spar liv, pengar och miljö, effektiviserar verksamheten och ökar konkurrenskraften på marknaden.

Men det gäller att lägga sig på rätt nivå. Beslutet måste tydligt ange om arbetet ska ske etappvis eller om det omfattar helheten redan från början. Lyckas ledningen uppnå bred acceptans för kvalitetssäkra transporter och de förändringar som det medför har man alla förutsättningar att nå goda resultat. Den tid och kraft som läggs på det inledande förankringsarbetet betalar snabbt tillbaka sig.

Arbetet med kvalitetssäkra transporter är en pågående process som syftar till ständiga förbättringar.

2

Policy och mål

När beslutet att arbeta med kvalitetssäkra transporter är förankrat är det dags att gå vidare och upprätta policy och definiera mål för miljö- och trafiksäkerhetsarbetet. Policyn ska ange riktningen och ambitionsnivån för det fortsatta arbetet genom att tydligt ange organisationens och ledningens värderingar och åtaganden. Den ska dokumenteras och göras tillgänglig såväl internt som externt. Det är viktigt att policyn är både förstådd och accepterad och det är ledningen som bär ansvaret för att göra den känd inom hela organisationen.

De åtaganden som görs i policyn kopplas till mer detaljerade mål för att förtydliga vad man vill uppnå och för att hålla kursen under arbetets gång. Alla mål ska bygga på det som står i policyn. Mål kan vara av olika karaktär, men skall vara tydliga, mätbara, utmanande och realistiska.

En nulägesanalys är viktig för att skapa en bild av vad som görs idag och vad som måste utvecklas.

3

Handlingsplan och åtgärder

Handlingsplanen är en beskrivning av hur policyn ska förverkligas och en precisering av åtgärder för hur målen ska uppnås. Handlingsplanen anger tidsramar för arbetet, tydliggör ansvar och klargör vilka resurser som krävs. I den specificeras även rutiner för uppföljning.

Exempel på åtgärder i en handlingsplan kan vara kompetensutveckling, informationsinsatser, tekniska hjälpmedel och upphandlingskrav. Det finns en mängd åtgärder för att förbättra trafiksäkerheten och minska miljöpåverkan som riktar sig till både säljare och köpare av transporter. En fördel är att många har dubbla effekter, d v s de påverkar såväl miljön och trafiksäkerheten som ekonomin positivt.

4

Uppföljning

Uppföljning är en nödvändig del i ett systematiskt arbetssätt. Genom att följa upp och utvärdera olika krav och åtgärder kan du som upphandlare eller säljare se om dina insatser haft avsedd effekt. Kontinuerlig uppföljning ger dig även utrymme att finjustera åtgärderna och effektivisera arbetet med kvalitetssäkra transporter.

Uppföljningen behöver inte vara krånglig. Kontroller, dokumentation och en bra dialog inom den egna organisationen och med kunder och leverantörer ger ett bra underlag att kunna fortsätta kvalitetsarbetet.

Så här gör du för att komma igång – eller gå vidare

Tycker du att det låter intressant med kvalitetssäkring av transporter – men kanske inte vet hur du ska ta första steget? Eller kanske har du påbörjat arbetet men inte kommit vidare? Då finns vi på Vägverket till hands med rådgivning, vägledning och hjälpverktyg.

Om du vill du veta mer om Kvalitetssäkra Transporter innan du fattar ett beslut, tveka inte att kontakta oss på Vägverket på telefon 0771-119 119. På vv.se och yrkestrafiken.se kan du läsa mer om vem av oss du kontaktar bl a beroende på om du säljer, köper eller utför transporter.

Välkommen att höra av dig!

B.

Vägverket

781 87 Borlänge

www.vv.se vagverket@vv.se

Telefon: 0771-119 119. Texttelefon: 0243-750 90. Fax: 0243-758 25.

Vägverket